

Sidas Handlingsprogram för hållbar utveckling

Januari 1998
(uppföljning)

Sida

STYRELSEN FÖR INTERNATIONELLT
UTVECKLINGSSAMARBETE

Avdelningen för naturresurser och miljö

Introduktion till

Sidas Handlingsprogram för hållbar utveckling

Sidas Handlingsprogram för hållbar utveckling består av tre delar: Policy, Erfarenhetsredovisning och Handlingsplan.

A. Policy

Detta dokument presenterar Sidas målsättningar för att bidra till en miljömässigt hållbar utveckling samt relaterar dessa till övriga övergripande mål för svenskt utvecklings-samarbete. Sidas synsätt vad gäller begreppet "hållbar utveckling" klargörs och viktiga principer tas upp för ett miljömässigt hållbart bistånd. Dokumentet innehåller även övergripande riktlinjer vad gäller arbetsmetoder för integrering av miljöhänsyn både i övergripande analyser och på program- och projektnivå. Ansvarsfrågan, bl a vikten av ett decentraliserat ansvar tas upp. Vissa strategiskt viktiga sakfrågor och ämnesområden prioriteras särskilt inom ramen för Sidas verksamhet.

B. Erfarenhetsredovisning

Sida har gjort mycket både för att minska verksamhetens negativa miljöpåverkan och för att uppnå positiva effekter på miljön. Miljökonsekvensbedömning, enligt Sidas riktlinjer, är obligatorisk för samtliga biståndsinsatser och sedan januari 1996 finns ett Handlingsprogram för hållbar utveckling, med en policy och en omfattande Handlingsplan. Erfarenhetsredovisningen bygger på tidigare analyser samt en uppföljning – genomgång med berörda enheter i juni/juli 1997 – av åtgärds punkterna i Sidas Handlingsprogram från januari 1996. Denna uppföljning har i sin helhet redovisats i en särskild skrift, "Miljöutredning 1997".

C. Handlingsplan

I Sidas Handlingsprogram för hållbar utveckling från januari 1996 ingick en Handlingsplan för hela Sidas verksamhet. Vid en uppföljning i juni/juli 1997 visade det sig att praktiskt taget alla åtgärds punkter genomförts helt eller delvis (50% helt, 46% delvis). En revidering och uppdatering av planerade åtgärder återfinns därför i Handlingsplanen.

Den uppdaterade Handlingsplanen tar i punktform upp de åtgärder som planeras att genomföras under 1998 och i viss mån under 1999 samt anger vilken/vilka avdelningar som ansvarar för respektive punkt. Handlingsplanen går inte in på insatsnivå, utan fokuserar istället på strategiskt avgörande processer, styrdokument och beslutstillfällen. Detta skall leda till att alla Sidas insatser, direkt eller indirekt, på sikt kan komma att stödja en miljömässigt hållbar utveckling och att samtliga medarbetare är ansvariga för att detta sker.

Handlingsplanen ingår som ett led i utvecklingen av ett miljöledningssystem (MLS) inom den svenska offentliga förvaltningen. I enlighet med gällande riktlinjer för MLS skall åtgärdsdelen följas upp och revideras varje år och inkluderas som en del av övrig verksamhetsplanering. Avsikten är att varje avdelning skall integrera relevanta åtgärder i sin verksamhetsplanering för 1998 och följa upp detta i sin årliga rapportering.

Förord

Miljöaspekterna är en integrerad del av utvecklingen och därmed av utvecklingsbiståndet. Utan miljötänkande och miljöhänsyn bidrar biståndet inte till en hållbar utveckling.

Sverige har åtagit sig att verka för en hållbar utveckling och arbetet med att omsätta Agenda 21 i praktiken pågår inom många områden. Mycket har hänt inom biståndet när det gäller hanteringen av miljöfrågorna sedan det 5:e biståndsmålet antogs av riksdagen 1988. Åtskilligt återstår dock att göra - det är fortfarande alltför vanligt att miljöfrågorna betraktas som en sektor för sig eller att miljöhänsyn förs in som ytterligare en pålaga i raden av krav. Det synsätt som etablerades i och med UNCED, att miljöaspekterna måste hanteras som en integrerad del av den hållbara utvecklingen, behöver ytterligare befastas och omsättas i praktisk handling inom biståndet.

Sidas Handlingsprogram för hållbar utveckling är Sidas steg på vägen mot ett bistånd för en miljömässigt hållbar utveckling. Det är ett av fyra verksövergripande program som sätter sin prägel på biståndsverksamheten inom hela Sida. Handlingsprogrammet har skrivits så kortfattat och konkret som möjligt - bakgrundsdiskussioner återfinns bl.a. i olika Sida-dokument. Programmet kommer att revideras.

Ett utvecklingsbistånd, som är genomtänkt och väl inriktat från miljösynpunkt, är en del av lösningen på de miljöproblem - och därmed utvecklingsproblem - världen står inför.

BO GÖRANSSON

INNEHÅLL

DEL A: POLICY

1 Mål och utgångspunkter	1
2 Synsätt	1
3 Principer	2
4 Arbetsmetoder	2
5 Prioriteringar	3

DEL B: ERFARENHETSREDOVISNING

1 Inledning	5
2 Situationsanalys	5
3 Slutsatser	8

DEL C: HANDLINGSPLAN

1 Prioriterade områden	11
2 Andra strategiskt viktiga områden	15
3 Vissa biståndsformer m.m.	17
4 Samverkan med andra aktörer	20
5 Miljöaspekter i viktiga styrdokument och -funktioner	22
6 Metodutveckling för ökad integrering av miljöhänsyn i biståndet och administrationen	24
7 Roller och ansvarsfördelning för miljöhänsyn	27
8 Extern utbildningsverksamhet och rekrytering till internationella organ	28
9 Extern information	29

BILAGA 1: FÖRKORTNINGAR

A. POLICY

1 MÅL OCH UTGÅNGSPUNKTER

Det femte biståndsmålet, fastställt av riksdagen 1988, anger att det svenska biståndet skall bidra till en framsynt hushållning med naturresurserna och en omsorg om miljön.

Miljö- och utvecklingsfrågorna skall kopplas till varandra inom ramen för svenskt bistånd i enlighet med de åtaganden som följer på Sveriges anslutning till *Riodeklarationen*, *Agenda 21* och *internationella miljökonventioner*.

Sverige har åtagit sig att verka för en hållbar utveckling. Uppföljningen av FNs konferens om miljö och utveckling (UNCED) och FNs Särskilda Generalförsamling om miljö och utveckling (UNGASS 19) pågår inom många områden och biståndet utvecklar allt mer sitt tänkande. Sidas *Handlingsprogram för hållbar utveckling* anger vad Sida avser att göra härnäst för att omsätta Agenda 21 i praktiken.

2 SYNSÄTT

En grundläggande utgångspunkt - men också svårighet - är att hållbar utveckling inte är ett entydigt begrepp. Tillväxt i snäv bemärkelse som mått på utveckling är en föråldrad och otillräcklig definition. Vi kan inte heller tala om utveckling - än mindre tillväxt - först och miljö sedan. Vi måste definiera och precisera utvecklingens innehåll och *se utveckling och miljöhänsyn som två sidor av samma mynt*. I-ländernas utveckling kan inte heller tjäna som rättesnöre - vi har inte hittat fram till den miljömässigt hållbara utvecklingen. Med hållbar menar vi långsiktigt, uthålligt bärkraftigt. Det är också uppenbart att bl.a. de lokala miljöförutsättningarna spelar en avgörande roll - vi kan inte tala om *en* form för hållbar utveckling.

Handlingsprogrammet fokuserar på ett *bistånd för en hållbar utveckling från miljösynpunkt*, men utgår från den breda definition av utveckling, som återfinns i utredningen "Hållbart Bistånd"¹, med en intim koppling mellan ekologiska/miljömässiga och ekonomiska, sociala, kulturella och politiska aspekter. Dessa samband kommer också till uttryck i Sidas verksamhet - indirekt kan Sidas insatser på t.ex. de nämnda områdena också sägas vara insatser på miljöområdet, men detta handlingsprogram kan av naturliga skäl inte redovisa allt detta.

Varje land har en skyldighet att ytterst ta ansvar för sin miljö och sina naturresurser och att aktivt arbeta för en miljömässigt hållbar utveckling. Svenskt bistånd kan i sig inte skapa en hållbar utveckling i mottagarländerna. En viktig utgångspunkt för biståndsarbetet är därför att *mottagarländernas egen kapacitet* att analysera och hantera sina miljöproblem skall stärkas och utvecklas. Mottagarländernas behov är grunden för biståndet.

¹ "Hållbart Bistånd - det svenska biståndet efter UNCED" (Ds 1994:132)
POLICY.DOC

Sverige svarar för en del av det globala resursutnyttjandet. Hur vi nationellt förfar med naturresurserna och miljön - våra konsumtions- och produktionsmönster - har en betydelse både för vår trovärdighet när utvecklingsfrågor skall diskuteras i internationella sammanhang och för miljösituationen inte bara i Sverige utan också i andra länder.

3 PRINCIPER

Biståndet genom Sida för en hållbar utveckling skall:

- Hjälpa mottagarländerna att identifiera och genomföra verksamhet som skyddar och bevarar ländernas naturresurser och miljö;
- Betona och stödja det långsiktigt hållbara;
- Följa principen att det är bättre att förebygga än att bota;
- Möjliggöra för mottagarländerna att ha ett längre planeringsperspektiv.

Detta får följande konsekvenser:

- Miljöaspekterna måste tas med såväl i Sidas övergripande utvecklingsanalys som i analysen av länder, sektorer och projekt;
- Sida skall avstå från att bidra till insatser som försvårar en hållbar utveckling;
- Miljötänkande och miljöaspekter skall integreras i arbetet inom alla Sidas avdelningar.

4 ARBETSMETODER

I *landstrategierna* för Sveriges samarbetsländer läggs inriktningen av utvecklingssamarbetet för de närmaste åren fast. En utgångspunkt för landstrategiarbetet skall vara att pröva om det svenska biståndet till landet ifråga skall ha som mål att bidra till särskilda biståndsinsatser på miljöområdet. En analys av miljöaspekterna skall alltid ges en central plats i arbetet med att ta fram en landstrategi. Miljöanalysen skall vara fokuserad på det svenska biståndet till landet ifråga och ta upp *dels* miljöaspekter på det tänkta svenska biståndet som helhet, *dels* föreslå vilka miljökomponenter som skall läggas till biståndsinsatser med annan huvudinriktning, *dels* föreslå vilka särskilda biståndsinsatser på miljöområdet som bör prioriteras om sådana insatser skall förekomma.

Miljöaspekter skall utgöra naturliga delar av landrampsinsatser med annan primär inriktning än miljöåtgärder. Fler direkta miljöinsatser än tidigare skall också göras *inom ramen för landramarna*.

Det *särskilda miljöanslaget* skall användas för metodutvecklings-, försöks- och pilotinsatser och för strategiskt viktiga miljöinsatser för vilka landrampsmedel inte kan användas, fr.a. i ett inledningsskede.

Miljöeffekter av utvecklingsprogram och -projekt skall utredas innan en insats beslutas. Miljökonsekvensbedömningar skall göras för alla insatser enligt de riktlinjer som fastställts. En sådan granskning kan ge vid handen att miljöeffekter inte är relevanta för den aktuella insatsen. Insatser som på-

börjats utan miljökonsekvensbedömning skall miljögranskas vid första lämpliga tillfälle om en förlängning förutses. Pågående insatser som inte håller måttet från miljösynpunkt skall fasas ut så snart som möjligt. Metodik för strategiska miljökonsekvensbedömningar kommer att utvecklas i samverkan med andra givare och biståndsorgan.

Miljöekonomisk analys skall användas i största möjliga utsträckning.

Sida skall medverka i det *multilaterala arbetet* på miljö- och utvecklingsområdet i nära samverkan med UD, miljödepartementet, naturvårdsverket och andra aktörer. Några av de mest angelägna områdena där en sådan samverkan behövs är uppföljningen efter UNCED och UNGASS 19 och av de internationella konventionerna på miljöområdet.

Ansvar för miljöaspekterna på biståndet är i princip decentraliserat: Samtliga chefer och handläggare ansvarar för miljöaspekterna inom ramen för sitt ansvarsområde och för att erforderlig kompetens finns på respektive avdelning. Den centrala miljöpolicyenheten skall stå till förfogande för råd och synpunkter och svara för verksövergripande policy- och metodutveckling.

Sekretariatet för *utvärdering och internrevision* skall systematiskt bedöma i vilken utsträckning miljöaspekter och miljöriktlinjer beaktas internt och i biståndet.

5 PRIORITERINGAR

I Handlingsplanen redovisas vissa pågående och planerade miljörelaterade program/aktiviteter. Nedan anges de ämnesområden och metoder som särskilt skall betonas och utvecklas under de närmaste åren.

Under de kommande åren skall följande ämnesområden särskilt prioriteras.

a. Vattenresurser

Vatten är en ändlig, sårbar och icke utbytbar resurs, vars nyttjande i flertalet u-länder sker på ett okontrollerat och icke hållbart sätt. Nyttjandet av vatten måste planeras utifrån tillgången och inte som hittills med utgångspunkt enbart från konsumtionen. Brist på vatten kommer att bli ett allvarligt hot mot utvecklingen på många håll.

b. Hållbart jord- och skogsbruk/markvård

Den framtida livsmedelsförsörjningen utgör en källa till stor oro. Världens befolkning fortsätter att öka. Avkastningen inom jordbruket visar på många håll tecken på att stagnera. Stora markarealer är utsatta för slitage och miljöskador. Hur markresursen hanteras blir avgörande för framtida försörjnings- och överlevnadsmöjligheter för en betydande del av människorna på jorden.

c. Marin miljö

Den marina miljön hotas av okontrollerat fiske, av föroreningar från sjöfart, städer, industrier och jordbruk och av direkt, fysisk förstörelse. När mangrove, korallrev och sjögräsängar förstörs försvinner grunden för det kustnära fisket. De kustnära marina ekosystemen är produktionsområden för det primära protein som mellan en och två miljarder människor är beroende av för sin individuella utveckling och sin hälsa.

d. Urbana miljöfrågor

Inflyttningen till städer, inte minst i kustområdena, sker i allt snabbare takt och kommer att fortsätta med oförminskad styrka. Om 20 år beräknas minst hälften av u-ländernas befolkning bo i städer. Den snabba urbaniseringen gör att miljöproblemen växer med allvarliga konsekvenser för människors hälsa.

e. Miljöanpassad energikonsumtion och -produktion

Den framtida energiförsörjningen framstår som en av mänsklighetens största utmaningar, bl.a. med tanke på miljöeffekterna. Växthuseffekten, förorening av mark och vatten och direkta hälsoeffekter kräver utveckling av hållbara energisystem.

Följande metoder skall särskilt betonas och användas i biståndet under de närmaste åren.

f. Kunskaps-, kapacitets- och institutionsutveckling - stöd till utveckling av mottagarlandets egen förmåga att hantera miljöproblem samt miljö- och naturresursplanering - skall vara tunga komponenter i det svenska biståndet.

g. Enskilda organisationer, liksom det civila samhället i allmänhet, spelar en synnerligen viktig roll för att en miljömässigt hållbar utveckling skall komma till stånd. Som ett komplement till de miljöinriktade satsningar som görs på den statliga sidan skall Sida söka ytterligare vägar att stödja strategiskt betydelsefull, icke-statlig verksamhet på miljöområdet.

B. ERFARENHETSREDOVISNING

1 INLEDNING

Sveriges bistånd syftar ytterst till att stödja samarbetsländernas strävanden att nå en långsiktigt hållbar samhällsutveckling. En sådan utveckling kräver bl a att en aktiv miljöhänsyn genomsyrar hela samhället med alla dess aktiviteter, så även biståndet.

Enligt det 5:e biståndsmålet, som fastslogs av regeringen 1988, ska biståndet bidra till en *framsynt hushållning med naturresurser och omsorg om miljön*. Strategiska miljöinsatser i kombination med ett sunt miljötänkande i biståndet vid utformningen av alla projekt, program och strategier leder till en bättre och mer hållbar utveckling och bidrar därmed till uppfyllandet av det 5:e biståndsmålet.

Mycket har gjorts sedan det 5:e biståndsmålet antogs, både för att minska och undvika negativ miljöpåverkan och för att uppnå en positiv miljöpåverkan genom biståndet. Riktlinjer för miljökonsekvensbedömningar (MKB) i biståndet finns sedan 1991 (SIDA) och revideras för närvarande. MKB är obligatoriskt för samtliga Sidas insatser.

1994 tillsatte regeringen en utredning *Hållbart bistånd - det svenska biståndet efter UNCED* (Ds 1994:132), i vilken man bl a diskuterar kopplingar mellan hållbart bistånd och ekologiska/miljömässiga och ekonomiska, sociala, kulturella och politiska aspekter och kommer fram till viktiga rekommendationer och prioriteringar för biståndet. Efter bildandet av den nya myndigheten Sida fastställde GD i januari 1996 en *Policy* och ett omfattande *Handlingsprogram för hållbar utveckling*, baserat på utredningen. Handlingsprogrammet från januari 1996 innehöll över 60 punkter med åtgärder för att integrera miljöhänsyn i biståndet.

2 SITUATIONSANALYS

Enligt regeringsbeslut¹ har Sida ingått i ett pilotprojekt för införande av miljöledningssystem i statliga myndigheter. I samband med detta har en *särskild miljöutredning*² med en *uppföljning/genomgång av handlingsprogrammets åtgärder* gjorts i samverkan med berörda enheter i juni - augusti 1997. Uppföljningen visade att praktiskt taget alla åtgärder genomförts helt eller delvis: **50%** av åtgärderna var **genomförda**; i **46%** av fallen **pågick** arbete och endast 4% (3 punkter) har tagits över av annan verksamhet eller av andra skäl inte åtgärdats.

Nedan följer en uppräknig av viktiga åtgärds punkter i handlingsprogrammet som fullföljts, under respektive huvudrubrik. Det är emellertid viktigt att påpeka att det inte rör sig om någon uttömmande genomgång av handlingsprogrammets genomförande. På grund av verksamhetens omfattning är det inte möjligt att ge någon heltäckande bild av allt miljörelaterat arbete. Ett mycket stort antal av Sidas insatser har dessutom ett stort inslag av miljöinriktning, t.ex. genom det särskilda miljöanslaget och Östersjöprogrammet, men också inom landramarna. Förutom punkterna nedan har bl.a. fokuseringen på miljörelaterade insatser ökat inom flera ämnesområden och ökades satsningar har gjorts främst inom de prioriterade områdena.

¹ Regeringsbeslut 22, 1996-12-19

² Miljöutredningen ligger till grund för denna erfarenhetsredovisning.

1) Prioriterade ämnesområden och metoder

- Policy/riktlinjer har tagits fram för hållbart nyttjande av **vattenresurser i södra Afrika**;
- **Global Water Partnership (GWP)**, som delvis finansieras av Sida och har sitt sekretariat i Sidas lokaler, har publicerat flera viktiga dokument angående hållbart nyttjande av vattenresurser;
- En policy har utarbetats för miljöanpassat **energibistånd** för u-länder samt Öst/Centraleuropa;
- En utredning om **livsmedelssäkerhet** har slutförts;
- En policy har utarbetats för hållbar utveckling av u-länders **hav- och kustområden**;
- **Ökenkonventionen** - Sida har medverkat i partskonferens m.m.;
- En policy för **miljöundervisning** har utarbetats, DESO/Undervisningsenheten har även tagit fram ett eget handlingsprogram. Miljöundervisning har integrerats i sektorsavtal med 2 länder - på sikt ska alla sektorsavtal täckas in;
- **Kapacitetsutveckling på miljöområdet** - bl.a. har Sida deltagit i ett internationellt symposium och ett metodutvecklingsarbete inom DAC;
- Riktlinjer för integrering av miljöfrågor i **förvaltningsbistånd** finns, med prioriteringar angivna för: miljöstatistik, miljöekonomi, MKB, gröna nationalräkenskaper;
- **Nätverk för enskilda miljöorganisationer** i tredje världen har fått stöd i samarbete med Naturskyddsföreningen;

2) Integrering av miljöaspekter

- Dokument har tagits fram med synpunkter för att förbättra och stärka arbetet och kvalitén på **miljöanalyser** i landstrategiarbetet; Samarbete och erfarenhetsutbyte pågår här bl a med Världsbanken;
- Revideringen av Sidas **Riktlinjer för Miljökonsekvensbedömningar (MKB)** är i stort sett klar och seminarier för diskussioner och förankring av de nya riktlinjerna genomförs hösten 1997;
- Sida deltar i internationellt metodutvecklingsarbete, främst inom DAC, vad gäller **strategiska MKB**;
- Utvärdering av **miljöaspekter vid utvärderingar** har gjorts och genomförandet av en åtgärdsplan påbörjats;
- Införande av system för **miljöstyrning/miljörevision** har påbörjats;
- I dokument angående **u-krediter** har miljöaspekter och MKB förts in på flera ställen;
- Riktlinjer har tagits fram för svenska insatser inom ramen för **Montreal-protokollet**;
- ILOs riktlinjer för integrering av miljöaspekter används vid insatser inom transportsektorn;
- **Insatser inom ramen för åtgärdsprogrammet för Östersjön** har påbörjats;
- **Biologisk mångfald** - bl.a. har rapporten "Vem äger rätten till liv" utarbetats och ett strategi- och programarbete påbörjats;

- En inventering har gjorts om **flyktingar** och miljöpåverkan, man har bl.a. analyserat olika aktörers arbete med frågan. Sida-specifika riktlinjer för MKB vid humanitära insatser planeras;
- Utbudet av **Internationella kurser** har setts över från miljösynpunkt;
- Kopplingar **jämställdhet/miljö** - bl.a. har en analys gjorts av kopplingar mellan Agenda 21 och Pekingkonferensens Platform for Action;
- En inventering av miljöaspekter och **konflikthantering** gjordes inför utarbetandet av Sidas Handlingsprogram för fred, demokrati och mänskliga rättigheter;
- En rapport har skrivits angående samband mellan **befolkningsfrågor** och miljö och flera kopplingar har inkluderats i DESO/Hälsoenhetens positionspapper "Befolkning, utveckling och samarbete";

3) Samverkan med andra aktörer

- Sida har deltagit i **UNGASS 19** och en rapport har skrivits om detta;
- Sida har aktivt deltagit i arbetet inom OECD-DACs (Development Assistance Committee) miljöarbetsgrupp;
- Samarbetet med **Världsbanken** inom miljörelaterade frågor har utökats;
- Sida medverkar i EUs arbete med miljöpolicy och deltar i bl.a. följande expert-grupper och kommittéer: Tekniskt Center för jordbruks- och landsbygds-utveckling (CTA), EUs livsmedelskommitté, Expertgrupp för Energipolicyarbete samt ACP, ALA och MED-kommittéerna;

4) Extern information

- Obligatorisk **miljöklassificering av insatser** beräknas införas i januari 1998, vilket innebär att en mer fullständig bild av Sidas miljöarbete kan ges;

5) Organisatorisk utveckling

- Utvärdering av Sida-stödda kurser för **resursbasutveckling** samt behovsanalys har gjorts;
- Miljörelaterade **MFS-studier** utgjorde ca. 37,5 % av totala antalet 1996;
- De **särskilda miljöinsatserna** har analyserats för ökad strategisk inriktning mot metod- och pilotinsatser, m.m;

6) Intern kunskapsutveckling

- Miljö och hållbar utveckling har ökat inom **Sandöutbildningen**;
- **Baskurser i miljöfrågor** har genomförts;
- En satsning på en relativt omfattande utbildning i **miljöekonomi** för Sidas ekonomer har påbörjats.

Övrigt

Arbete pågår med **policies/riktlinjer** för miljömässigt hållbart bistånd inom flera ämnesområden: vattenresurser, jordbruk, skogsbruk, landsbygdsutveckling, urban utveckling och biologisk mångfald. Dessutom pågår arbete inom i stort sett samtliga övriga åtgärds punkter samt inom ytterligare några områden som inte nämns i handlingsprogrammet, t.ex.:

- **Miljöindikatorer** - inventering har gjorts av viktiga aktörers arbeten på området och Sidas potentiella användning av miljöindikatorer;
- **Metodhandboken** "Så arbetar Sida" - miljöaspekter har integrerats i Sidas nya metodhandbok för biståndet;
- Projekt pågår för **kvalitetsstyrning** - kontinuerlig samordning och avstämningar görs för integrering av miljöhänsyn och för eventuell anpassning av miljöledningssystemets utformning.

3 SLUTSATSER

Av åtgärderna i handlingsprogrammet har, som nämnts ovan, praktiskt taget alla genomförts helt eller delvis under de 1 1/2 år som programmet funnits. En revidering och uppdatering av planerade åtgärder återfinns därför i Handlingsplanen.

Sidas reviderade Handlingsprogram för hållbar utveckling utgår, liksom det tidigare, från hela verksamheten och redovisar vilka prioriterade åtgärder som skall genomföras under den kommande tidsperioden och de nästa steg som bör tas av de olika avdelningarna.

Enligt slutsatserna i miljöutredningen är följande åtgärder strategiskt viktiga för hela verksamheten.

- Miljöaspekter/miljöhänsyn bör integreras i alla **dokument som styr verksamheten**; Viktiga sådana som är under översyn är:
 - anvisningar för konsulter;
 - anvisningar för enskilda organisationer (EO);
 - anvisningar för humanitärt bistånd;
 - regler för upphandling;
 - riktlinjer för LFA;
 - avtalshandboken.
- Pågående och planerade arbeten med **ämnes- och sektorspecifika policies** och riktlinjer bör genomföras/avslutas. Viktiga sådana är:
 - biologisk mångfald;
 - hållbart jordbruk;
 - hållbart skogsbruk;
 - urbana miljöfrågor;
 - transporter;
 - näringslivsutveckling;
 - handel och miljö.
- I samverkan med de **internationella organen**, inte minst EU, bör miljöaspekterna uppmärksammas mer.

- **Miljöanalyserna**, framför allt inom ramen för landstrategiarbetet, bör generellt få en bättre kvalitet och integreras bättre i de övriga övervägandena beträffande en uthållig utveckling, framför allt ekonomiska och sociala aspekter.
- Nya riktlinjer för **MKB** på insatsnivå bör antas och en bättre kontroll av att MKB genomförs bör införas.
- Miljöhänsyn bör ingå i **avdelningscontrollerns ansvarsområde**.
- Metoderna för **utvärdering** av miljöaspekter i biståndet bör utvecklas vidare.
- Ämnesavdelningarna bör se över behovet av **förstärkt kompetens/sakkunskap** på miljöområdet.
- **Internutbildningen** av personalen bör intensifieras och skräddarsys för olika enheter och funktioner, inklusive en utbildning i miljöanalys och information angående miljöhänsyn på kontoret.
- Informationssekreterariatet bör sjösätta en **miljöinformationskampanj** med både intern och extern inriktning.

Det reviderade handlingsprogrammet innehåller dessutom uppdaterade och nya åtgärder av mindre strategisk vikt, men vilka är av stor betydelse för helheten.

C. HANDLINGSPLAN

Nedan följer en redovisning av reviderade *mål och åtgärder* inom ramen för Sidas Handlingsprogram för hållbar utveckling. Målen, som har markerats med en ruta, redovisas i form av en beskrivning av situationen efter genomförandet av de planerade åtgärderna. Åtgärderna planeras att genomföras *i första hand under 1998 och i viss mån under 1999.*

De strategiska diskussionerna om hur biståndet kan hjälpa till att lösa miljöproblem på olika håll i världen, förs inte i ett sammanhang och vid ett tillfälle. Analyserna i detta avseende görs i samband med diskussioner om regionala analyser, landstrategier och enskilda insatser av mycket olika slag. Handlingsplanen fokuserar därför på den nödvändiga metodmässiga underbyggnaden för att uppnå en miljöanpassning av och en miljöinriktning på biståndet.

Liksom i den tidigare Handlingsplanen, från januari 1996, är avsikten med åtgärderna att de dels skall leda till en starkare integrering av miljöaspekterna i det svenska biståndet, dels skall ytterligare betona de ämnesområden som utvalts att få särskild uppmärksamhet i verksamheten. Utöver dessa åtgärder genomför Sida flera hundra insatser med olika grader av miljöanknytning, allt från rena miljöinsatser till mer begränsade miljöåtgärder i insatser med annan huvudsaklig inriktning. Handlingsplanen går inte in på insatsnivå, utan fokuserar istället på strategiskt avgörande styrdokument och processer.

Under kolumnen "ansvarig" anges huvudansvarig avdelning först och därefter avdelningar med delansvar eller med vilka åtgärden bör koordineras¹. För förklaring av förkortningar, se bilaga 1.

1 PRIORITERADE OMRÅDEN

ÄMNESOMRÅDEN

1.1 Hållbart nyttjande av vattenresurser

Mål: Fastslagen och distribuerad policy, som anger hur Sidas insatser skall bidra till att nyttjandet av vatten sker på ett miljömässigt hållbart sätt samt ökad satsning på insatser inom området.

Åtgärder:

- a) Slutföra arbetet med framtagande av en policy för hållbart nyttjande av vattenresurser (se även 1.8).
- b) Fortsatt ökade satsningar på insatser för ett hållbart nyttjande av vattenresurser.

Ansvarig:

NATUR / SAREC,
ÖST, INEC, DESO

NATUR, INEC,
SAREC, ÖST,
DESO

¹ Huvudansvarig avdelning har markerats med större typsnitt. Avdelningar som nämns efter snedstreck innebär delansvar samt att den huvudansvariga avdelningen bör koordinera arbetet med dessa. I de fall två eller flera avdelningar ansvarar för genomförandet av en åtgärd listas dessa (med samma typsnittsstorlek) och åtskiljs med kommatecken.

1.2 Hållbart jordbruk

Mål: Fastslagen och distribuerad policy, som anger hur Sidas jordbruksinsatser skall bidra till en miljömässigt hållbar produktivitetsökning och förbättrad livsmedelssäkerhet samt ökad satsning på insatser inom området.

Åtgärder:

- Slutföra arbetet med framtagande av en policy för miljömässigt hållbart jordbruk (se även 1.8).
- Fortsatt ökade satsningar på insatser för hållbart jordbruk och markvård.
- Diskussion/analys av kemikalieanvändning inom ramen för bistånd till jordbrukssektorn (se även 2.3).

Ansvarig:

NATUR / SAREC,
DESO, INEC

NATUR,
SAREC

NATUR / DESO,
SEKA, SAREC

1.3 Hållbart skogsbruk

Mål: Fastslagen och distribuerad policy, som anger hur Sidas skogsbruksinsatser skall bidra till miljömässigt hållbart skogsbruk och därmed bl a stödja arbetet med att omsätta UNCEDs skogsprinciper i praktiken. Ökad satsning på insatser inom området.

Åtgärder:

- Slutföra arbetet med framtagande av policy för hållbart skogsbruk (se även 1.8).
- Fortsatt ökade satsningar på insatser för ett hållbart skogsbruk.

Ansvarig:

NATUR / SAREC,
DESO, INEC

NATUR,
SAREC

1.4 Hållbar utveckling av kustområden och användning av marina resurser

Mål: Sidas nya och, så långt möjligt, pågående insatser skall vara anpassade till antaget policydokument för ett hållbart nyttjande av hav och kustområden. Ökad satsning på insatser inom området.

Åtgärder:

- Uppföljning av att policyn för ett hållbart nyttjande av hav och kustområden följs, bl.a. i landstrategiarbetet, och att inriktningen på nya insatser ligger i linje med antagen policy.
- Vid lämpliga tillfällen genomgång av pågående insatser för eventuell revision och anpassning till antagen policy.
- Satsningar på insatser för en hållbar utveckling av kustområden och användning av marina resurser.

Ansvarig:

REG, NATUR,
SAREC, INEC

NATUR,
SAREC, INEC

NATUR,
SAREC, INEC

1.5 Hållbar urban utveckling

Mål: Inom ramen för ett helhetsperspektiv skall riktlinjer/policy föreligga, vad gäller miljö- och naturresursfrågornas kopplingar till den urbana utvecklingen i övrigt. Ökad satsning på insatser inom området.

Åtgärder:

a) Ta fram riktlinjer/policy för bistånd till en miljömässigt hållbar urban utveckling (se även 1.8).	<u>Ansvarig:</u>
INEC / SAREC,
ÖST, DESO, NATUR
b) Påbörja integrering av riktlinjerna i övrigt strategiarbete för urban utveckling.	INEC
c) Fortsatt ökade satsningar på insatser för en hållbar urban utveckling (se även 1.8).	INEC, SAREC,
ÖST

1.6 Miljöanpassat energibistånd

Mål: Sidas nya och, så långt möjligt, pågående insatser skall vara anpassade till antagen policy för miljöanpassat energibistånd och satsningar på insatser inom området skall ha ökat.

Åtgärder:

a) Uppföljning av att policyn för miljöanpassat energibistånd följs och att inriktningen på nya insatser ligger i linje med antagen policy.	<u>Ansvarig:</u>
INEC, ÖST,
SAREC
b) Fortsatt ökade satsningar på insatser för hållbar utveckling på energiområdet (se även 1.8).	INEC, ÖST,
SAREC

"METODOMRÅDEN"

1.7 Miljöundervisning/-utbildning i Sidas samarbetsländer

Mål: Sidas nya och, så långt möjligt, pågående insatser skall vara anpassade till antagen policy och följa antaget handlingsprogram för miljöundervisning. Satsningar på insatser inom området skall ha ökat och handlingsprogrammet skall ha följts upp, för eventuell revision inför 1999.

Åtgärder:

a) Uppföljning av att policy och handlingsprogram för miljöundervisning följs och att inriktningen på nya insatser ligger i linje med antagen policy.	<u>Ansvarig:</u>
DESO
b) Vid lämpligt tillfälle, genomgång av pågående insatser för revision och anpassning till antagen miljöundervisnings-policy eller avslutning.	DESO
c) Genomgång av Handlingsprogrammet för Miljöundervisning, för eventuell revision.	DESO / MIL
d) Fortsatt ökade satsningar på insatser som integrerar miljöundervisning i landprogrammen (se även 1.8).	DESO

1.8 Kapacitetsutveckling på miljöområdet i Sidas samarbetsländer

Mål: Strategi för ökad kapacitetsutveckling inom prioriterade och strategiskt viktiga områden samt kapacitetsutveckling inkluderat som en del av samtliga ämnesspecifika policies/riktlinjer (se även resp ämnesområde samt 3.6 och 3.7).

Åtgärder:

Ansvarig:

a) Fortsatt arbete inom OECD/DACs miljögrupp med frågor rörande kapacitetsutveckling på miljöområdet i samarbetsländerna.	MIL
b) Analys/framtagande av strategi för ökad kapacitetsutveckling inom prioriterade och strategiskt viktiga områden (ev. inom ramen för LINKS).	SAREC, DESO, NATUR / ÄMNES
c) Inkludera kapacitetsutveckling som en del av de policies som är under utarbetande.	DESO, NATUR, ÖST, SAREC, INEC,
d) Genomgång av pågående och möjliga insatser för ökade satsningar på insatser för kapacitetsutveckling, fr.a. inom prioriterade och strategiskt viktiga områden.	ÄMNES, POLICY

1.9 Förvaltningsbistånd på miljöområdet

Mål: Fortsatt ökad satsning på insatser inom hållbart förvaltningsbistånd, i enlighet med antaget handlingsprogram, samt genomförd analys och eventuell revision av handlingsprogrammet.

Åtgärder:

Ansvarig:

a) Fortsatt ökad satsning på insatser inom ramen för antaget handlingsprogram för integrering av och fokusering på miljöfrågor i Sidas förvaltningsbistånd.	DESO, NATUR, INEC
b) Analys av ytterligare möjligheter till stöd till institutionsutveckling på miljöområdet.	NATUR/ DESO, INEC, MIL

1.10 Enskilda organisationer (EO)

Mål: Ökat stöd till förstärkning av enskilda organisationer (EO) som arbetar med miljörelaterade frågor i tredje världen samt Anvisningar till EO reviderade från miljösynpunkt, för allmänt förbättrad miljöhänsyn i biståndet genom EO.

Åtgärder:

Ansvarig:

a) Uppföljning av pågående insatser för ökat stöd till nätverk av enskilda miljöorganisationer i tredje världen.	NATUR / SEKA, MIL
b) Ökat stöd till enskilda organisationer som arbetar med miljöfrågor genom kultur- och mediainsatser.	DESO / MIL
c) Revidering av anvisningar till enskilda organisationer, se 5.3.b.	SEKA / MIL

2 ANDRA STRATEGISKT VIKTIGA OMRÅDEN

2.1 Landsbygdsutveckling

Mål: Positionspapper som beskriver Sidas syn på hållbar landsbygdsutveckling samt fortsatt ökade satsningar på området.

Åtgärder:

- a) Slutföra arbetet med framtagande av positionspapper för Sidas synsätt vad gäller hållbar landsbygdsutveckling.
- b) Fortsatt ökade satsningar på insatser för en hållbar landsbygdsutveckling.

Ansvarig:

NATUR / SAREC,
INEC, DESO

NATUR

2.2 Biologisk mångfald

Mål: Antagen och distribuerad Sida-policy, strategi och program för bevarande och hållbart nyttjande av biologisk mångfald.

Åtgärder:

- a) Slutföra arbetet med framtagande av policy, strategi och program för biologisk mångfald.
- b) Sprida information om policyn inom Sida för att ansvariga för insatser och för utvecklande av övriga policies skall kunna ta hänsyn till densamma.

Ansvarig:

NATUR / SAREC,
MIL

NATUR

2.3 Kemikaliefrågor

Mål: Vidareutveckling av Sidas arbete med kemikaliefrågor på grundval av Kemikommitténs betänkande.

Åtgärder:

- a) Analys/diskussion angående kemikaliefrågornas fortsatta hantering inom ramen för biståndet.

Ansvarig:

MIL/ DESO,
NATUR, INEC, ÖST,

2.4 Hälsa och miljö

Mål: Ökad integrering av kopplingar mellan hälsa och miljö i ämnesspecifika policies och riktlinjer för hållbar utveckling.

Åtgärder:

- a) Framtagande av ett synsättspapper om folkhälsa och utveckling, inklusive insatser inom området miljö/hälsa.
- b) Deltagande i utvecklandet av ämnesspecifika policies och riktlinjer för jordbruk, vattenresurser, urban utveckling och näringslivsutveckling för att bidra till att kopplingar till hälsoaspekter görs där detta är relevant.

Ansvarig:

DESO/SAREC

DESO / NATUR,
INEC, SEKA, SAREC

2.5 Miljöanpassat transportbistånd

Mål: Beslut om miljöanpassad policy/strategi för Sidas transportbistånd.

Åtgärder:

Ansvarig:

- a) Beslut om miljöanpassad policy/strategi för Sidas transportbistånd. INEC / MIL
- b) Analys/granskning från miljösynpunkt av planerat policy-/strategidokument för Sidas transportbistånd. INEC / MIL

2.6 Handel och miljö

Mål: Slutsatser om Sidas roll, prioriteringar, m.m. vad gäller handel och miljö.

Åtgärder:

Ansvarig:

- a) Utredning om handel och miljö relaterat till Sidas roll, prioriteringar, handelspolitiskt samarbete genom UD, EU, m.m. INEC / ÖST, MIL, POLICY
- b) Fortsatt arbete med miljöaspekter på samarbetsländernas exportprodukter och produktionsprocesser, bl.a. miljöanpassning/-märkning. INEC, ÖST / MIL

2.7 Miljöekonomi

Mål: Ökad satsning på insatser för kapacitetsutveckling i Sidas samarbetsländer och fortsatt analys/integrering av ämnet i Sidas metodarbete, MKB, miljöanalyser.

Åtgärder:

Ansvarig:

- a) Översyn av pågående insatser för kapacitetsutveckling i Sidas samarbetsländer inom miljöekonomi för slutsatser om former, inriktning, volym och fokus. SAREC / POLICY, MIL
- b) Intern kunskapsutveckling inom miljöekonomi (se vidare 6.6). Se 6.6
- c) Samarbete med ansvariga för framtagna sektors- och ämnesspecifika policies för ökad integrering av miljöekonomiska aspekter. POLICY / ÄMNES, MIL
- d) Samarbete med enheten för Internationella kurser och enheten för KTS för ökad satsning på miljöekonomi inom resp samarbetsform. POLICY / INEC, MIL, SAREC

3 VISSA BISTÅNDFORMER M.M.

3.1 Samarbetet med Öst/Centraleuropa

Mål: Övergång till en mer miljöinriktad upphandling; Säkerställa att Sidas policy för samarbete på energiområdet tillämpas.

Åtgärder:

Ansvarig:

- a) Initiera en mer miljöinriktad och miljöanpassad upphandling av varor och tjänster. ÖST
- b) Anpassning av samtliga nya insatser och, så långt som möjligt, pågående insatser till antagen policy för miljöanpassat energibistånd. ÖST
- c) Analys och i vissa fall revision av informationsskrifter och anvisningar t ex till svenska parter, för ökad integrering av miljöhänsyn (alla sektorer) och krav på MKB där relevant (se även 5.3). ÖST / MIL
- d) Fortsatt satsning på miljöinsatser, främst inom Östersjöprogrammet, samt på ökad integrering av miljöaspekter inom övriga insatser och landstrategier (se även 1.8 och 3.4). ÖST

3.2 Näringslivsutveckling

Mål: Beslut om riktlinjer/policy för miljömässigt hållbar näringslivsutveckling som skall integreras i övrigt strategiarbete för näringslivsutveckling.

Åtgärder:

- a) Ta fram riktlinjer/policy för Sidas bistånd till en miljömässigt hållbar näringslivsutveckling (se även 1.8). INEC / MIL
- b) Påbörja integrering av riktlinjerna i övrigt strategiarbete för näringslivsutveckling. INEC

3.3 Kontraktsfinansierat tekniskt samarbete

Mål: Krav på MKB och eventuellt även på miljöhänsyn vid upphandling inkluderat i alla anvisningar och liknande dokument som går ut till Sidas samarbetspartners.

Åtgärder:

Ansvarig:

- a) Information om Sidas krav på genomförande av miljökonsekvensbedömningar (MKB) till samarbetsparter i mottagarländer och till anlitade konsultbolag och andra berörda parter. INEC
- b) Revidering av "Guidelines" för kontraktsfinansierat tekniskt samarbete (KTS) för att inkludera krav på MKB, enligt Sidas riktlinjer. INEC
- c) Revidering av "Informations-PM" angående KTS för att inkludera krav på MKB samt, om relevant, miljöhänsyn vid upphandling. INEC
- d) Fortsatt satsning på miljörelaterade insatser och på ökad integrering av miljöhänsyn i övriga insatser. INEC

3.4 Kreditbistånd

Mål: Relevanta svenska exportföretag och andra berörda parter skall ha informerats om krav på MKB och ha fått Sidas generella miljöpolicy samt eventuella ämnesspecifika policies/riktlinjer. Uppföljning skall ha påbörjats av slutsatser och rekommendationer från den påbörjade utvärderingen.

Åtgärder:

Ansvarig:

a) Information om Sidas krav på genomförande av miljökonsekvensbedömningar (MKB) till relevanta svenska exportföretag och andra berörda parter.	INEC
b) Distribution av Sidas generella miljöpolicy samt beslutade ämnesspecifika policies för hållbar utveckling till relevanta svenska exportföretag och andra berörda parter.	INEC
c) Uppföljning av slutsatser och rekommendationer från den utvärdering av miljöaspekter i samband med u-krediter som planeras bli klar våren 1998.	INEC / UTV, MIL
d) Fortsatt satsning på miljörelaterade insatser och på ökad integrering av miljöhänsyn i övriga insatser.	INEC

3.5 Humanitärt bistånd

Mål: Beslut om och distribution av miljö-specifika krav inom ramen för Sidas anvisningar för bidrag till enskilda organisationers humanitära bistånd.

Åtgärder:

Ansvarig:

a) Fortsatt arbete för att utveckla Sidas anvisningar för krav på miljöprövning av insatser i det humanitära biståndet, baserat bl.a. på UNHCRs riktlinjer och erfarenheter (se även 2.3).	SEKA / ÖST, MIL
b) Fortsatt dialog med berörda FN-organ och andra internationella organisationer, inklusive EU, om hanteringen av miljöaspekter på det humanitära biståndet.	SEKA

3.6 Forskningssamarbete och högre utbildning

Mål: Fortsatt ökad satsning på forskningsinsatser inom miljömässigt hållbar utveckling, med betoning på strategiskt viktiga områden samt kapacitetsutveckling.

Åtgärder:

Ansvarig:

a) Fortsatt samarbete betr. forskningsinsatser inom området miljömässigt hållbar utveckling, med betoning på strategiskt viktiga områden, såsom:	SAREC / AMNES, POLICY
– Vatten i natur, produktion och samhälle;	
– Biologisk mångfald;	
– Marin miljö/kustnära områden;	
– Torrområdets produktionssystem;	
– Energiteknik/processteknik;	
– Miljöekonomi;	
– Hälsa och miljö.	

3.7 Internationella kurser

Mål: Fortsatt arbete för ökad integrering av miljöaspekter i internationella kurser samt för ökat antal miljöinriktade kurser (se även 1.8).

Åtgärder:

- a) Fortsatt analys för ökad integrering av miljöaspekter i internationella kurser.
- b) Ökad satsning på direkt miljörelaterade kurser för kapacitetsutveckling inom olika specialområden, MKB, miljöekonomi, m.m.

Ansvarig:

INEC / MIL

INEC / MIL

3.8 Särskilda miljöanslaget

Mål: Fortsatt strategisk inriktning av särskilda miljöanslaget.

Åtgärder:

- a) Fokusering på pilotinsatser inom strategiskt viktiga områden.

Ansvarig:

MIL / ÄMNES

3.9 Samspel mellan miljöfrågor och andra övergripande frågor

Mål: Fortsatt analys av samspel/kopplingar mellan miljöfrågor och andra tvärasektoriella frågor.

Åtgärder:

- a) Fortsatt analys av miljöfrågors kopplingar till fattigdomsbekämpning, bl.a. med tanke på metodutveckling.
- b) Analys av kopplingar mellan miljöfrågor och frågor som rör fred, demokrati och mänskliga rättigheter.
- c) Fortsatt analys av kopplingar mellan miljöfrågor och jämställdhet och framtagande av fallstudier.

Ansvarig:

POLICY / MIL,
ÄMNES, REG

MIL, DESO/
SEKA, REG

POLICY / MIL,
ÄMNES, REG

4 SAMVERKAN MED ANDRA AKTÖRER

4.1 EU

Mål: Ökad fokusering på miljöfrågor vid kontakter med EU, för att på sikt uppnå förbättrad miljöhänsyn i EUs biståndsarbete.

<u>Åtgärder:</u>	<u>Ansvarig:</u>
a) Fortsatt analys av hur Sidas arbete gentemot EU kan koncentreras till strategiskt viktiga processer och tidpunkter.	MIL / POLICY
b) Medverkan i expertgrupp för utveckling av EUs miljöpolicy och riktlinjer, intensifierade kontakter med DG IB och DG VIII.	MIL / POLICY
c) Medverkan i rådgivande kommitté till EUs Tekniska Center för Jordbruks- och Lantbrukssamarbete (CTA).	MIL / NATUR.
d) Medverkan i EUs expertgrupp för energipolicyarbete.	INEC / MIL
e) Stöd och rådgivning till UD vad gäller Sveriges medverkan i EUs livsmedelskommitté.	MIL, NATUR, SEKA
f) Ökad fokusering på miljöfrågor vid medverkan i ACP-, ALA- och MED-kommittéerna.	POLICY, MIL / NATUR, INEC, SAREC, DESO, SEKA
g) Ansvar för EUs särskilda program för forskningssamarbete (INCD-DC).	SAREC

4.2 Internationella konventioner

Mål: Beslut om riktlinjer/strategi för Sidas arbete inom Klimatkonventionen och Ökenkonventionen samt rapport till regeringen om insatser inom dessa och andra konventioner. Fortsatt uppföljning av arbete inom konventionernas ram.

<u>Åtgärder:</u>	<u>Ansvarig:</u>
a) Konventionen om Biologisk Mångfald: – Se 2.2. – Rapportering till regeringen, se 5.4.d.	MIL / NATUR, SAREC
b) Klimatkonventionen: – Framtagande av riktlinjer/handlingsprogram för Sidas arbete. – Rapportering till regeringen, se 5.4.d.	MIL / INEC, ÖST, SAREC, NATUR Se 5.4.d
c) Ökenkonventionen: – Framtagande av Sida-strategi samt vidareutveckling av pågående program. – Rapportering till regeringen, se 5.4.d.	NATUR / SAREC, MIL Se 5.4.d
d) Montrealprotokollet: – Utarbetande av program för bilateralt arbete inom ramen för Montrealprotokollet. – Rapportering till regeringen, se 5.4.d.	INEC, MIL / ÖST, SAREC
e) Våtmarkskonventionen: – Analys/diskussion angående fortsatt stöd i samråd med Naturvårdsverket.	NATUR / SAREC

Åtgärder:

- f) Försurningsfrågan:
– Vidareutveckla pågående program.

Ansvarig:

INEC / MIL, ÖST,

4.3 Multilaterala och internationella organ samt samarbete med andra givare

Mål: Fortsatt samarbete med multilaterala och internationella organ samt nordiska biståndsorgan vad gäller metodutveckling för miljöfrågors hantering i biståndet och miljöpolicyarbete, för ömsesidig utveckling och förbättring.

Åtgärder:

- a) Fortsatt samarbete vad gäller metodutveckling och miljöpolicyarbete i biståndet, främst med följande:
– Världsbanken
– UNDP, UNICEF, UNESCO, INCHS (HABITAT)
– OECD/DAC
– CGIAR
- b) Fortsatt samarbete och erfarenhetsutbyte inom miljöpolicyarbete och metodutveckling med övriga nordiska biståndsorgan.
- c) Fortsatt samarbete med övriga bilaterala givare och vissa multilaterala organisationer genom medverkan i DACs arbetsgrupp för miljöfrågor (DAC/ENV).

Ansvarig:

MIL, NATUR,
SAREC(vissa),
INEC(vissa) /
ÄMNES

MIL

MIL

5 MILJÖASPEKTER I VIKTIGA STYRDOKUMENT OCH -FUNKTIONER

5.1 Juridiska regelverk och riktlinjer

Mål: Ökad integrering av miljöaspekter och krav på miljöhänsyn i Sidas regelverk och riktlinjer avseende biståndsavtal och upphandling.

Åtgärder:

Ansvarig:

- a) I samband med revision av Biståndsavtalshandbok med bilagor: Analys/genomgång av dokumenten för integrering av miljöaspekter och krav på miljöhänsyn där relevant. POLICY / MIL
- b) Revidering av "General Guidelines on Procurement of Goods, Works and Services under Swedish Financial Assistance" avseende miljöhänsyn i upphandling. POLICY / MIL
- c) Integrering av slutsatser och rekommendationer från riktlinjer för miljöhänsyn vid upphandling i övriga dokument såsom "Handbook for Sida - Procurement of Goods". POLICY/MIL
- d) Revision från miljösynpunkt av regler och anvisningar för upphandling för Sida och IUM. ADM / MIL

5.2 Andra riktlinjer och anvisningar för handläggning av biståndet

Mål: Analys och, så långt som möjligt, integrering av miljöaspekter i riktlinjer och anvisningar för handläggning av biståndet.

Åtgärder:

Ansvarig:

- a) Integrering av miljöaspekter vid utarbetandet av ett regelverk för landstrategiprocessen. REG / POLICY, MIL
- b) Uppföljning av rekommendationer från utvärderingen "Miljö och Sidas utvärderingar" och inkludering av en standardfras i uppdragsbeskrivningar för utvärderingar om krav på utvärdering av miljöaspekter/slutsatser från MKB. UTV, MIL, POLICY
- c) Fortsatt analys av hur miljöindikatorer kan användas i Sidas verksamhet. MIL / SAMTLIGA

5.3 Anvisningar till Sidas samarbetspartners (konsulter, EO, etc)

Mål: Krav på miljöhänsyn, MKB, etc i anvisningar till Sidas samarbetspartners.

Åtgärder:

Ansvarig:

- a) Revidering av anvisningar och information till konsulter för integrering av miljöaspekter, krav på miljöhänsyn och på MKB där relevant (se 3.1, 3.2, 3.3 och 3.4). INEC, ÖST / MIL
- b) Revidering av anvisningar och villkor för bistånd genom enskilda organisationer för integrering av miljöaspekter, krav på miljöhänsyn och på MKB:
 - Anvisningar för Sidas stöd till EO; SEKA / MIL
 - Allmänna villkor för Sidas biståndsanslag till svenska EO; SEKA, POLICY / MIL
 - Anvisningar för humanitärt bistånd genom EO. SEKA / MIL

5.4 Verksamhetsplanering och resultatredovisning

Mål: Åtgärds punkter i Handlingsprogrammet för hållbar utveckling inkluderade i avdelningarnas verksamhetsplanering och resultaten av desamma redovisade som en del av årsredovisningen.

<u>Åtgärder:</u>	<u>Ansvarig:</u>
a) Inkludera åtgärds punkterna i Handlingsplanen i respektive avdelnings (och enhets) verksamhetsplanering för 1998.	SAMTLIGA
b) Rapportering i Sidas årsredovisning för 1998 om hur arbetet inom ramen för miljöledningssystemet fortskrider.	STYREK / MIL, SAMTLIGA
c) Rapportering till regeringen, i enlighet med regleringsbrev för 1997, angående:	MIL / SAMTLIGA
– Genomförande av mer omfattande miljökonsekvensbedömningar (MKB);	MIL / SAMTLIGA
– Uppföljning av UNCED och UNGASS 19 bl.a. inom ramen för klimatkonventionen, Montrealprotokollet, konventionen om biologisk mångfald och ökonkonventionen.	MIL / INEC, ÖST, SAREC, NATUR
d) Rapportering till regeringen inom ramen för pilotprojektet för införande av miljöledningssystem i statliga myndigheter, i samband med ÅR för 1997.	MIL

6 METODUTVECKLING FÖR ÖKAD INTEGRERING AV MILJÖHÄNSYN I BISTÅNDET OCH ADMINISTRATIONEN

6.1 Miljöanalyser inom ramen för landstrategiarbetet

Mål: Ökad integrering av miljöspekter inom ramen för landstrategiarbetet samt ökad kunskap bland ansvarig personal om hur detta kan ske.

Åtgärder:

Ansvarig:

- a) Genomgång av utbildningsbehov vad gäller miljöanalyser samt utbildning av personalen (se 6.6.d). REG / MIL
- b) Verka för ökad integrering av miljöaspekter i landstrategier, genom t.ex. kopplingar till miljöekonomiska aspekter (se vidare 5.2.a). REG / MIL

6.2 Miljökonsekvensbedömningar i projektcykeln

Mål: Miljökonsekvensbedömning (MKB), enligt Sidas nya riktlinjer, genomförd för alla nya insatser och, så långt möjligt, genomgång av pågående insatser samt ökad kunskap bland ansvarig personal om hur och när MKB bör genomföras.

Åtgärder:

Ansvarig:

- a) Framtagande av slutligt dokument "Riktlinjer för MKB i biståndet". MIL / SAMTLIGA
- b) Genomförande av MKB, enligt Sidas riktlinjer, för alla nya insatser samt vid förlängning av avtalsperiod för pågående insatser. ÄMNES, REG
- c) Utveckling av IT-baserad mall för handläggarens MKB-kontroll, i enlighet med nya MKB-riktlinjer. ADM / MIL
- d) Utbildning av personalen, se 6.6. SAMTLIGA
- e) Rapportering till regeringen, se 5.4.c. Se 5.4.c

6.3 Strategiska miljökonsekvensbedömningar

Mål: Fortsatt analys av ämnet strategiska MKB, dess användning inom Sida och möjligheten att utforma speciella riktlinjer för genomförande inom biståndet.

Åtgärder:

Ansvarig:

- a) Slutsatser beträffande strategiska MKB och möjlig användning inom Sida. MIL
- b) Samarbete med OECD/DACs miljögrupp vad gäller användning/genomförande av strategiska MKB i biståndet. MIL
- c) Diskussion angående speciella riktlinjer för genomförande av strategiska MKB. MIL / ÄMNES, REG

6.4 Kvalitetssäkring/Uppföljning

Mål: Ökad integrering/analys av miljöaspekter i samband med uppföljning av projekt och landstrategier.

Åtgärder:

- a) Analys/fortsatt utveckling av system och metoder för ökad integrering av miljöaspekter i samband kvalitetskontroll/kvalitetssäkring.
- b) Integrering av miljöaspekter vid utveckling av system för uppföljning.

Ansvarig:

POLICY / MIL

POLICY / MIL

6.5 Utvärdering och intern miljörevision

Mål: Ökad integrering/analys av miljöaspekter i samband med utvärderingar av projekt och program samt ökad intern kontroll av att miljöaspekter integreras.

Åtgärder:

- a) Genomförande/uppföljning av rekommendationer från ”Utvärdering av miljöaspekter i utvärderingar”.
- b) Genomförande av påbörjad utvärdering av miljöaspekter i samband med u-krediter (se även uppföljning, 3.4.c).

Ansvarig:

UTV / MIL,
POLICY

UTV

6.6 Intern kunskapsutveckling i MKB, miljöanalys och allmänna miljöfrågor

Mål: Ökad kunskap bland Sidas personal om miljöfrågor och om miljöaspekters hantering i biståndet och i administrationen.

Åtgärder:

- a) Analys/utveckling av utbudet av olika typer av miljökurser, t.ex. skräddarsydda kurser för Sidas chefer, korta kurser i miljöekonomi, etc.
- b) Genomförande av allmänna miljö- och MKB-kurser.
- c) Genomförande av avdelnings-/enhetsspecifika MKB-kurser.
- d) Genomförande av kurs(er) i miljöanalys.
- e) Genomförande av kurs i miljöhänsyn vid upphandling och inköp.
- f) Erbjudande om femveckors kurs i miljöekonomi till Sida-ekonomerna.
- g) Genomförande av informationsmöte/seminarium angående allmänna miljöfrågor för administrativ personal (se även 6.8).
- h) Fortsatt genomförande av specialseminarier i miljörelaterade frågor.

Ansvarig:

MIL; EOL /
SAMTLIGA

MIL / SAMTLIGA

MIL / ÄMNES

MIL / REG

POLICY / MIL,
SAMTLIGA

POLICY /
SAMTLIGA

ADM / MIL,
SAMTLIGA

MIL / SAMTLIGA

6.7 Ökad integrering av miljöfrågor i övrig intern utbildning

Mål: Ökad fokusering på miljöfrågor inom övrig intern utbildningsverksamhet.

Åtgärder:

a) Stående pass om miljöfrågor i Sidas introduktionskurs.	<u>Ansvarig:</u>
EOL / MIL
b) Stående pass om miljöfrågor i utresekurs för ambassadpersonal, bilaterala biträdande experter (BBE), junior professional officers (JPO), konsulter och kontraktsanställda.	EOL, REKO /
MIL
c) Ökad uppmärksamhet när det gäller MKB i LFA-kurser.	POLICY / MIL

6.8 Sida – det miljövänliga kontoret

Mål: Miljömässig effektivisering av kontorsarbetet (minskad pappers-, elförbrukning, mm) genom information till personalen i Stockholm och på Sandö samt uppföljning av nyckeltal, framtagna i samband med miljöutredning 1997.

Åtgärder:

a) Framtagande av kort information om "det miljövänliga kontoret" och om hur var och en kan bidra.	<u>Ansvarig:</u>
ADM, INFO /
SANDÖ, MIL
b) Fortsatt miljöanpassning av kontorsverksamhet/administration samt genomgång och uppföljning av de miljöaspekter och nyckeltal för miljöpåverkan som tagits fram i samband med miljöutredningen hösten 1997.	ADM, SANDÖ
/ MIL

6.9 Miljöanpassning av intern verksamhet vid IUM

Mål: Påbörjat arbete inom 1-2 Integrerade Utlandsmyndigheter (IUM) för ökad effektivisering av energikonsumtion och -produktion, alternativt för införande av miljöledningssystem.

Åtgärder:

a) Samråd med UD och Statens Fastighetsverk om möjligheten att utse 1-2 IUM till pilotmyndigheter för effektivisering av energikonsumtion och -produktion och införande av miljöledningssystem.	<u>Ansvarig:</u>
REGADM |
|---|----------------------------|

7 ROLLER OCH ANSVARSFÖRDELNING FÖR MILJÖHÄNSYN

7.1 Samordning av miljöaspekters hantering

Mål: Integrering av miljöaspekter i Sidas arbete med kvalitetssäkring och metodutveckling.

Åtgärder:

Ansvarig:

- a) Miljöaspekternas behandling inom följande interna arbetsgrupper och nätverk för samordning, metodutveckling, kvalitetssäkring garanteras genom sakkunnigmedverkan:

– Nätverk för avdelningscontrollers;	ADM, POLICY / MIL
– Arbetsgrupp för fattigdomsprogrammet;	POLICY / MIL
– Arbetsgrupp för landstrategier;	REG / MIL
– Projekt för kvalitetssäkring;	POLICY / MIL
– Projektkommittén.	POLICY / MIL

7.2 Förtydligande av ansvarsfördelning mellan avdelningar/enheter

Mål: Klarare roll- och ansvarsfördelning mellan avdelningar och enheter vad gäller vissa ämnesområden.

Åtgärder:

Ansvarig:

- a) Analys och klagörande av roll och ansvarsfördelning mellan avdelningar och enheter vad gäller vissa ämnesområden, fr.a.:

– Förvaltningsbistånd;
miljömyndigheter och miljölagstiftning;	NATUR,
DESO, INEC / MIL
– Kemikaliesäkerhetsfrågor;	DESO,
NATUR, INEC / MIL
– Industriell miljövård.	INEC / MIL

7.3 Förtydligande av roll- och ansvarsfördelning inom avdelningar

Mål: Tydligare roll- och ansvarsfördelning inom olika avdelningar och enheter för miljöhänsyn i biståndet och administrationen.

Åtgärder:

Ansvarig:

- a) Analys och klagörande av hur ansvar för miljöhänsyn i biståndet och administrationen skall vara fördelat inom avdelningar och enheter.
- SAMTLIGA

8 EXTERN UTBILDNINGSVERKSAMHET OCH REKRYTERING TILL INTERNATIONELLA ORGAN

8.1 Internationell rekrytering och secondment

Mål: Ökad rekrytering av svensk expertis till miljötjänster inom internationella organ.

Åtgärder:

Ansvarig:

- a) Löpande bevaka möjligheter till rekrytering och secondment inom prioriterade områden och till intressanta organisationer. ADM / MIL, ÄMNES
- b) Ökad fokusering på miljörelaterade tjänster och organisationer inom internationell rekrytering och secondment; bl.a. ökad andel miljörelaterade JPO's (12,5% 1996) och bibehållen andel miljörelaterade BBE (50% 1996). ADM / MIL, ÄMNES

8.2 Resursbasutveckling

Mål: Minst bibehållen andel miljörelaterade Sida-stödda kurser samt ökad integrering av miljöaspekter och miljöhänsyn i utbildningsprogram.

Åtgärder:

Ansvarig:

- a) Genom information och diskussioner med andra avdelningar inom Sida påpeka vikten av att belysa miljöfrågor och kopplingar till miljöaspekter även inom ämnen som inte är direkt miljörelaterade. NATUR / ÄMNES, REG, MIL
- b) Fortsatt arbete gentemot universitet och högskolor för att uppnå en bibehållen eller ökad andel miljörelaterade kurser bland de kurser Sida stöder för resursbasutveckling. NATUR / MIL
- c) Analys/genomgång av utbildningsprogrammen vid Sandö för att definiera var och hur integreringen av miljöaspekter och miljöhänsyn kan öka (se även 8.3). SANDÖ
- d) Fortbildning av lärare vid Sandö genom deltagande i Sidas miljö- och MKB-kurs. SANDÖ / MIL

8.3 MFS

Mål: Minst bibehållen andel miljörelaterade MFS (37,5% 1996) samt ökad integrering av miljöaspekter i MFS som inte är direkt miljörelaterade.

Åtgärder:

Ansvarig:

- a) Ökad information till universitet och högskolor om Sidas Handlingsprogram för hållbar utveckling samt om Sidas intresse av att miljöaspekter alltid bör belysas där detta är relevant. ADM, SANDÖ
- b) Stående pass om miljöfrågorna i MFS-kurserna. SANDÖ

9 EXTERN INFORMATION

9.1 Miljöstatistik

Mål: Miljöklassificering av samtliga Sidas biståndsinsatser inom ramen för "PLUS-systemet".

Åtgärder:

Ansvarig:

- a) Införande av obligatorisk miljöklassificering av Sidas ADM
biståndsinsatser i samband med att "PLUS-systemet" tas i
bruk.

9.2 Miljöinformation

Mål: Ökad information till Sidas prioriterade målgrupper och allmänheten i Sverige om Sidas miljöarbete.

Åtgärder:

Ansvarig:

- a) Genomföra planerad informationskampanj angående Sidas
miljörelaterade arbete. INFO / REG,
ÄMNES
- b) Ökad intern miljöinformation. INFO / ADM, MIL

FÖRKORTNINGAR

ADM	Administrativa avdelningen (inkl Sida Sandö)
- SANDÖ	Sida Sandö
DESO	Avd. för demokrati och social utveckling
INEC	Avd. för infrastruktur och ekonomiskt samarbete
INFO	Informationssekretariatet
IUM	Integrerade Utlandsmyndigheter
NATUR	Avd. för naturresurser och miljö
- MIL	Miljöpolicyenheten
POLICY	Avd. för policy och juridik
REG	Regionavdelningarna, inkl Sida-Öst
- REGADM	Regionavdelningarnas administrativa enhet
SAREC	Avd. för forskningsbistånd
SEKA	Avd. för samverkan med enskilda organisationer och humanitärt bistånd
ÖST	Avd. för Central- Och Östeuropa
UTV	Sekretariatet för utvärderingar och internrevision
ÄMNES	DESO, INEC, NATUR, SAREC, SEKA samt ÖST

Sida

STYRELSEN FÖR INTERNATIONELLT UTVECKLINGSSAMARBETE
105 25 Stockholm, Sweden
Tel: 08-698 50 00. Fax: 08-20 88 64
Hemsida: <http://www.sida.se>

ISBN 91-586-0183-X